

Studenckie definiowanie sukcesu

Zajmowanie się zjawiskiem sukcesu w czasach ogólnoswiatowego kryzysu może wydawać się przedsięwzięciem w pewnym sensie niestosownym. Perspektywa makrospołeczna narzuca jednak wychowaniu swoisty kontekst, który wraz z innymi czynnikami współdecyduje o efektach tego ważnego procesu. Sam sukces może być takim efektem. Co jednak kryje się pod nazwą tej dynamicznej kategorii? Zależy to od kontekstu – od często przywoływanych definicji potocznych i słownikowych, kojarzących sukces z samookreśleniem, powodzeniem i szczęściem¹, przez liczne rozumienia sukcesu w kulturze masowej bądź polityce, które ujmują go niemalże jako społeczną powinność², kończąc na naukowych ujęciach tego problemu: socjologicznych, psychologicznych, pedagogicznych, a także ekonomicznych³. Obok nich funkcjonują w literaturze przedmiotu liczne definicje wskazujące na niejednoznaczność tego pojęcia, wynikającą z jego relatywizmu. Inaczej bowiem uzasadniają sukces ekonomiści, odwołując się często do materialnych wyznaczników tego zjawiska, takich jak posiadanie określonych dóbr materialnych (samochodu, domu bądź odpowiednio wysokich zarobków), inne jego aspekty podkreślają natomiast psychologowie zwracający uwagę na poczucie własnej wartości czy zaspokojenie określonych potrzeb, w tym potrzeby osiągnięć⁴.

Sukces ma zatem swoją obiektywną i subiektywną stronę, obie z nich, współistniejąc, współdecydują o sposobach rozumienia tego zjawiska. Stanisława Byra zauważa, że rozumienie sukcesu życiowego uwarunkowane jest kontekstem kulturowym, który wiąże się z tak ważnymi procesami jak interpretacja świata, swojego w nim miejsca, konstruowanie systemu wartości, a także z samym dążeniem

¹ Por. *Sukces*, [w:] *Słownik języka polskiego*, t. 8, red. W. Doroszewski, Warszawa 1966; *Sukces*, [w:] *Słownik języka polskiego PWN*, t. 3, red. M. Szymczak, Warszawa 1998; *Sukces*, [w:] *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 4, red. B. Dunaj, Kraków 2001.

² Por. S. Witek, *Jak osiągnąć sukces zawodowy?*, Jelenia Góra 1999; W. Glasser, *Każdy uczeń może osiągnąć sukces*, Łódź 2005; P. Tough, *Jak dzieci osiągają sukces*, Warszawa 2014.

³ Por. S. Byra, *Sukces niejedno ma imię*, „Pedagogika Społeczna” 2005, nr 1, s. 68–69.

⁴ Por. J. Maciuszek, *Sztuka udanego życia czyli jak osiągnąć szczęście, sukces i powodzenie*, Kraków 1996, s. 12–17.

do sukcesu i sposobami osiągnięcia go⁵. Dlatego poza odkrywaniem subiektywnych znaczeń przypisywanych temu pojęciu, istotna wydaje się również próba uchwycenia zależności pomiędzy społecznie przyjmowanym, czy wręcz propagowanym, wzorem sukcesu a tym funkcjonującym u osób, z którymi pedagodzy mają kontakt, czy też z którymi przychodzi im realizować proces dydaktyczno-wychowawczy. Należy dodać, że badania dotyczące sukcesu, mające już swoją tradycję, często wskazywały na tak konkretne jego przejawy, jak rodzina, praca czy powodzenie materialne⁶. Ta trwałość nie wydaje się jednak wystarczającym argumentem do zaprzestania badań. Wręcz odwrotnie, stawia pytanie, czy gwałtowne zmiany społeczne, jakich doświadczają współczesne społeczeństwa, zwłaszcza wysoko cywilizowane i zglobalizowane, mogą przekładać się na nowe, inne rozumienie życiowego sukcesu?

Takie właśnie pytanie legło u podstaw badania przeprowadzonego na losowo wybranej próbie 68 studentów różnych kierunków studiów I i II stopnia posiadających programy, w których przewidziano zajęcia z pedagogiki. Przed studentami postawiono zadanie zdefiniowania sukcesu. Bezpośrednią inspiracją i punktem wyjścia do przeprowadzenia badań stało się doświadczenie związane z prowadzeniem zajęć z przedmiotu aksjologiczne podstawy pracy pedagogicznej i wykorzystywaniem podczas nich ćwiczeń pisemnych do rozwoju osobowości opracowanych przez Sidney'a B. Simona, Roberta C. Hawley'a i Davida D. Brittona⁷, a przeznaczonych dla wykładowców uczelni kształcących nauczycieli⁸. Przywołana książka zawiera zbiór różnego rodzaju ćwiczeń, inspirujących do autorefleksji. Jej autorzy mają bogatą praktykę w prowadzeniu zajęć warsztatowych; Simon związany był z Centrum Edukacji Humanistycznej Uniwersytetu Massachusetts-Amherst, Hawley z Towarzystwem Badań Edukacyjnych w Massachusetts, zaś Britton ze szkołą alternatywną w Hinesburgu-Vermont. Cechą łączącą działania amerykańskich badaczy jest odwoływanie się do założeń psychologii humanistycznej. Podejście takie wydaje się zupełnie zrozumiałe, biorąc pod uwagę fakt, że książka, na której opiera się polskie wydanie, opublikowana

⁵ S. Byra, dz. cyt., s. 66.

⁶ Por. A. Firkowska-Mankiewicz, *Czym jest sukces życiowy dla współczesnego Polaka? Kontekst socjodemograficzny i psychologiczny*, [w:] *Elementy nowego ładu*, red. H. Domański, A. Rychard, Warszawa 1997, s. 304–305; Z. Bauman, *Wzory sukcesu warszawskiej młodzieży*, „*Studia Socjologiczne*” 1961, nr 3, s. 103–138; J. Kostecka, *Studenci o sukcesie*, [w:] *Dzisiejsze czasy – edukacja wobec przemian w kulturze współczesnej*, red. W. Jakubowski, Kraków 2006, s. 140–141; H. Świda-Ziemba, *Młodzi w nowym świecie*, Kraków 2005; D. Hejwosz, *Spoleczne konstrukcje sukcesu życiowego młodzieży polskiej*, [w:] *Młodzi i sukces życiowy*, red. D. Hildebrandt-Wypych, K. Kabacińska, Kraków 2010, s. 185–222.

⁷ Zob. S.B. Simmon, R.C. Hawley, D.D. Britton, *Krystalizacja wartości. Ćwiczenia pisemne dla rozwoju osobowości*, Toruń–Poznań 1992.

⁸ Z. Kwieciński, *Słowo wstępne*, [w:] S.B. Simmon, R.C. Hawley, D.D. Britton, dz. cyt., s. 5–7.

została w 1973 roku, a więc w czasach rozkwitu psychologii humanistycznej. Daty nie wydają się tu jednak szczególnie istotne, wyjaśniają tylko źródła inspiracji oraz teoretyczne założenia podejmowanych przedsięwzięć. Autorzy nie koncentrują się bowiem na kategorii sukcesu, lecz na złożonym procesie kształtowania osobowości, a dokładniej – na wspomaganiu rozwoju tożsamości. Definiowanie sukcesu jest zaledwie jednym z wielu dodatkowych ćwiczeń, które mają pomóc młodemu człowiekowi w „zbudowaniu własnej jaźni, znalezieniu odpowiedzi na pytanie – kim jestem, odkrywaniu wartości i uczeniu się jak żyć, by nasze życie było odbiciem tych wartości”⁹. W założonym przez siebie modelu rozwoju osobowego i tożsamościowego, w którym znalazło się miejsce również dla kategorii sukcesu, badacze zwracają uwagę na znaczenie takich procesów jak identyfikacja siebie w aspekcie uczuć, relacji i wartości, samoświadomość i wiara w siebie czy relacje interpersonalne, w tym umiejętność porozumiewania się w sferze werbalnej¹⁰. Wymienione kompetencje są również przytaczane jako składowe sukcesu zawodowego i życiowego. O samoświadomości, samoocenie i samowychowaniu oraz aktywności własnej jako elementach zawodowego sukcesu nauczycieli pisali między innymi Stefan Witek i Joanna Michalak¹¹, znaczenie umiejętności społecznych podkreślali także inni autorzy¹². Simon, Hawley i Britton odwołują się do modelu świadomości i relacji interpersonalnych Jo-Hari¹³, który w określaniu siebie, tego, co o sobie wiemy oraz jak jesteśmy odbierani przez innych łączył dwie perspektywy: wewnętrzną (własną) oraz zewnętrzną (innych)¹⁴.

Właśnie ten model został wykorzystany przy konstruowaniu ankiety służącej definiowaniu sukcesu, wykorzystanej w przedstawionym poniżej sondażu diagnostycznym. Osoby badane, udzielając odpowiedzi, wskazywały na: oceny własne, przewidywane oceny innych osób tej samej płci oraz przewidywane oceny osób płci przeciwnej. Taki zabieg pozwolił dokonać porównań pomiędzy deklarowaną definicją własną sukcesu a tym, jak wydaje się badanym, że sukces określają

⁹ S.B. Simmon, R.C. Hawley, D.D. Britton, dz. cyt., s. 16.

¹⁰ Tamże, s. 20–67.

¹¹ S. Witek, dz. cyt., s. 16–24. Zob. też J. Michalak, *Uwarunkowania sukcesu zawodowego nauczycieli. Studium przypadków*, Łódź 2007.

¹² Por. J. Maciuszek, dz. cyt., s. 87–110; J. Kostecka, dz. cyt., s. 140–141.

¹³ J. Luft, *Of Human Interaction*, Palo Alto 1969. Cyt. za: S.B. Simmon, R.C. Hawley, D.D. Britton, dz. cyt., s. 21.

¹⁴ Przytaczany model dzieli jaźń na cztery sfery: 1) znaną sobie i znaną innym, 2) znaną sobie, lecz nieznaną innym, 3) nieznaną sobie, lecz znaną innym, 4) nieznaną ani sobie, ani innym. Zdaniem autora wzrost samowiedzy następuje przy poszerzeniu sfer 3 na 1, tzn. kiedy jednostka dowiaduje się pewnych rzeczy na swój temat znanych tylko innym. Zazwyczaj towarzyszy temu procesowi równoczesne przesunięcie z pola 2 na 1, czyli poprzez dzielenie się z innymi informacjami poprzednio przed nimi ukrytymi. „Jest to wynagrodzenie za podjęcie ryzyka. Jednostka odsłaniająca część swojej jaźni znanej dotąd tylko jej, odsłania z kolei samej sobie część swojej jaźni znaną tylko innym”. S.B. Simmon, R.C. Hawley, D.D. Britton, dz. cyt., s. 22.

osoby tej samej płci lub przeciwnej. Ze względu na fakt, że badanie miało charakter grupowy, zebrany materiał umożliwił także wyłonienie kategorii najbardziej charakteryzujących sukces definiowany przez osoby określonej płci, a następnie skonfrontowanie ich z przewidywanymi ocenami innych, zależnie od płci.

Osoby badane dokonywały oceny 20 stwierdzeń dotyczących sukcesu, które reprezentowały cztery podstawowe, przyjęte przez autorów ankiety, obszary tożsamości: schematy, wpływy, kompetencje oraz ciało. Pod pojęciem schematów rozumieją oni pewne skłonności w zachowaniach oraz świadomość, że są one zaplanowane bądź przypadkowe¹⁵. Wpływy dotyczą wydarzeń oraz osób, które zdecydowały lub decydują o wartościach, przedsięwzięciach i wyborach dokonywanych przez badanych¹⁶. Kompetencje wiążą się ze zdolnością syntetyzowania i przechowywania doświadczeń, zarówno poznawczych, emocjonalnych, jak i dotyczących kontroli ciała, relacji interpersonalnych, sfery wolicjonalnej czy wynikających z wrażliwości etycznej i predyspozycji twórczych¹⁷. Z kolei obszar ciała odnosi się do jego świadomości – zwłaszcza takich cech jak słabość i siła – oraz akceptowania jego ograniczeń¹⁸.

Ocena wymagała od badanych przydzielenia stwierdzeń do pięciu kategorii (zawierających po cztery stwierdzenia), którym przypisywali odpowiednią wartość od 1 przy twierdzeniach, które uważali za najważniejsze, po 5 przy tezach najmniej istotnych. Przy sumowaniu wyników zastosowana procedura pozwoliła na wyodrębnienie odpowiedzi najbardziej typowych dla badanej grupy, tj. stwierdzeń definiujących sukces, które badani uważali za najważniejsze (kategorie 1 i 2), następnie stwierdzeń, które w ich opinii i odczuciu są najmniej istotne (kategoria 4 i 5). Stwierdzenia, które znalazły się w kategorii 3, sugerują bardziej zróżnicowane oceny i niższą pozycję w hierarchii. W perspektywie indywidualnej są to twierdzenia, z którymi badani choć się identyfikują, to nie tak silnie jak ze stwierdzeniami zawartymi w kategorii 1 i 2 i nie tak słabo, jak z tymi z kategorii 4 i 5. W perspektywie wyników grupowych w kategorii 3 znalazły się określenia przeciętnie ważne dla definiowania sukcesu według badanych.

Analizę uzyskanych wyników rozpoczęto od oszacowań dokonanych przez kobiety. W kategorii 1, czyli stwierdzeń najważniejszych dla zdefiniowania sukcesu, znalazły się wyrażenia takie jak: „cieszyć się dobrym zdrowiem”, „cieszyć się serdecznym i podtrzymującym na duchu życiem rodzinnym”, „rozwijać się intelektualnie”, „mieć szanowane potomstwo”.

W kategorii 2, a więc wśród wypowiedzi nieco mniej ważnych, aczkolwiek nadal istotnych, znalazły się takie wartości jak: „potrafić nawiązywać i podtrzymywać przyjaźnię”, „okazywać sprawność intelektualną”.

¹⁵ Tamże, s. 25.

¹⁶ Tamże, s. 37.

¹⁷ Tamże, s. 43.

¹⁸ Tamże, s. 48.

Do stwierdzeń oszacowanych jako najmniej wartościowe dla zdefiniowania sukcesu zaliczono: w kategorii 5 – „posiadać umiejętności artystyczne”, „uczestniczyć w aktywnych i satysfakcjonujących zajęciach sportowych”, „angażować się w społecznie znaczące działania”, „posiadać władzę nad rzeczami” (chodziło tu, na przykład, o umiejętność naprawienia samochodu, zbudowania łodzi bądź programowania komputera); w kategorii 4 natomiast – „być zdolną do wpływania na innych”, „zdobyć uznanie płci przeciwnej”, „elastyczność” i po raz kolejny „angażować się w społecznie znaczące działania”.

Kategorię 3, czyli ocen bardziej przeciętnych, utworzyły następujące stwierdzenia: „cieszyć się aktywnym i satysfakcjonującym życiem seksualnym” oraz „być zdolną do wzbudzania w innych miłości”. Wysoko oceniane stwierdzenia zaliczyć można do obszaru kompetencji i wpływów. Warto jednak dodać, że wśród ocen kobiet w żadnej z kategorii nie znalazły się wyrażenia: „posiadać rzeczy sprawiające przyjemność”, „być atrakcyjną fizycznie”, „zdobyć prestiż” oraz „być zdolną do obdarzania miłością”. Nie oznacza to, że podane stwierdzenia nie były przez respondentki brane pod uwagę, lecz że ich miejsce w poszczególnych kategoriach było tak różne, że ostatecznie nie osiągnęły dostatecznie wysokich wartości, by je zaszeregować do odpowiedniej kategorii charakteryzującej badaną grupę.

Zadeklarowane oceny okazały się dość podobne do przewidywanych ocen sukcesu według innych kobiet. W kategorii 1 ponownie jako najważniejsze okazało się zdrowie, w kategorii 2 – przyjaźń, zaś wśród najmniej cenionych wymieniono umiejętności artystyczne oraz zaangażowanie społeczne (kategoria 5), w kategorii 4 natomiast – elastyczność. Warto zwrócić uwagę, że w przewidywanych ocenach wysoko zostały zaklasyfikowane stwierdzenia dotyczące ciała: zdrowie, atrakcyjność fizyczna (kategoria 1), satysfakcja seksualna (kategoria 2) oraz, co może się z tym wiązać, posiadanie rzeczy sprawiających przyjemność, które to stwierdzenie zalicza się do obszaru schematów. To, jak sukces definiują kobiety w dużej mierze zgadza się z tym, jak wydaje im się, że sukces oceniają inne przedstawicielki płci żeńskiej. Wiele wskazuje jednak na to, że zakładają one, że ich sukces jest przez inne kobiety definiowany poprzez atrakcyjność fizyczną, zdrowie, a co za tym idzie – wygląd. Być może zgodne jest to ze znanym powiedzeniem: „Jak cię widzą, tak cię piszą”.

W przewidywanych przez mężczyzn ocenach sukcesu kobiet w kategoriach najwyższych pojawiły się większe rozbieżności. Zdaniem mężczyzn kobiety definiują sukces przez pryzmat posiadania szanowanego potomstwa – tu zgodność z deklaracjami kobiet – lecz także przez atrakcyjność fizyczną oraz zdolność wpływu na innych. Dodajmy, że to ostatnie stwierdzenie znalazło się w kategorii niżej cenionej przez kobiety (kategoria 4). Zważywszy na fakt, że to stwierdzenie było wysoko notowane przez mężczyzn – znajdując się w kategorii 1 i 2 – można przypuszczać, że badani mężczyźni uważają tę umiejętność za istotną dla kobiet, gdy tymczasem one same mają w tym względzie odmienną opinię.

Większa zgodność ocen pojawiła się w przypadku stwierdzeń nisko waloryzowanych (kategorie 4 i 5). Same kobiety niezbyt wysoko oceniały wartość władzy nad rzeczami oraz uczestnictwa w aktywnych i satysfakcjonujących zajęciach sportowych. Podobnie wypadły w oczach mężczyzn, według których te aktywności nie są przez kobiety cenione w ich rozumieniu sukcesu.

Oceny mężczyzn odnosiły się przede wszystkim do obszaru ciała. Do kategorii 1 zaliczyli oni bowiem określenia: „cieszyć się dobrym zdrowiem” oraz „cieszyć się aktywnym i satysfakcjonującym życiem seksualnym”. To ostatnie powtórzyło się w kategorii 2, obok takich składowych sukcesu jak: „zdobyć uznanie płci przeciwnej” i „być atrakcyjnym fizycznie”. Najniżej cenione wartości definiujące sukces związane były z umiejętnościami artystycznymi, zaangażowaniem społecznym (kategoria 5) oraz byciem zdolnym do obdarzania miłością – kategoria 4. Kategoria 3, ukazująca przeciętne znaczenie stwierdzeń, zawarła stwierdzenia: „bycie zdolnym do wpływania na innych”, „uczestniczenie w aktywnych i satysfakcjonujących zajęciach sportowych” oraz „posiadanie rzeczy sprawiających przyjemność”.

W przewidywaniach oceny sukcesu przez innych mężczyzn panowie byli zgodni tylko w kategoriach skrajnych, tzn. zakładali, że pozostali oceniają jako najważniejszą dla sukcesu satysfakcję seksualną – i w tym stwierdzeniu opinie własne oraz przewidywane opinie innych były zgodne. Podobnie rzecz się ma w kategoriach najniżej cenionych elementów sukcesu, a więc umiejętnościach artystycznych. W pozostałych kategoriach mężczyźni wskazywali jako elementy ważne dla sukcesu stwierdzenia, które nie były silnie reprezentowane w ich własnej ocenie. Oznacza to, że przewidują, że inni mężczyźni cenią w sukcesie takie wartości jak władza nad rzeczami oraz okazje do ryzyka i przygody (kategoria 2), a w mniejszym stopniu posiadanie potomstwa oraz rozwój intelektualny. Jako mało cenioną cechę definiującą sukces wskazali elastyczność.

Przewidywane przez kobiety oceny sukcesu mężczyzn okazały się dość podobne do przewidywanych przez mężczyzn (lecz nie ocen własnych mężczyzn). I tak w kategorii stwierdzeń najwyżej cenionych, jak przypuszczają kobiety, znalazły się: satysfakcja seksualna i zdrowie – co akurat jest zgodne z ocenami własnymi mężczyzn – posiadanie rzeczy sprawiających przyjemność – tu zgodność z przewidywanymi ocenami sukcesu przez mężczyzn – oraz władza nad rzeczami. To ostatnie określenie sugeruje, że według kobiet miarą sukcesu mężczyzn mogą być umiejętności praktyczne, gdy tymczasem panowie nie przywiązywali do tego aż tak dużego znaczenia. Przewidywane oceny kobiet okazały się zgodne z przewidywaniami mężczyzn także w kategoriach 3 i 4, gdzie wskazano na rozwój intelektualny jako element definiujący sukces, jednakże o przeciętnym nasileniu. Nisko w hierarchii stwierdzeń dotyczących sukcesu znalazły się zaangażowanie społeczne oraz umiejętności artystyczne. Zauważalna jest zgodność ocen własnych mężczyzn, ich przewidywań oraz przewidywań kobiet w kategorii

stwierdzeń najważniejszych. Wszystkie podkreślały wagę doświadczeń płynących z ciała.

Warto zwrócić jeszcze uwagę na fakt, że w przewidywanej ocenie kobiet taki element sukcesu jak posiadanie szanowanego potomstwa zostało ocenione niżej (kategoria 4), niż w przewidzianej ocenie mężczyzn (kategoria 3). Natomiast ta składowa nie uzyskiwała dostatecznie dużej wartości w ocenach własnych mężczyzn, by móc przypisać ją do wybranej kategorii.

Wypowiedzi udzielane przez mężczyzn charakteryzowały się większą spójnością, co oznacza, że wybrane stwierdzenie, które zostało zaklasyfikowane do danej kategorii, uzyskiwało dużą ilość wskazań, stając się charakterystycznym dla badanej grupy. Stwierdzenia nie ujęte w wynikach grupowych to te, których wskazania były rozproszone w różnych kategoriach i tym samym nie uzyskiwały one dostatecznie wysokich wartości, by reprezentować grupę. Innymi słowy, ich miejsce w indywidualnych hierarchiach wartości było bardzo różnorodne. Wśród taki stwierdzeń, które trudno było zaliczyć do określonej kategorii, znalazły się: „bycie zdolnym do wzbudzania w innych miłości”, „zdobycie prestiżu”, „cieszenie się serdecznym i podtrzymującym na duchu życiem rodzinnym”.

Interesujące jest także zestawienie dokonanych przez kobiety i mężczyzn ocen określeń, które definiują sukces. Największa zgodność wystąpiła w kategoriach ocenianych najniżej. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni nisko cenią umiejętności artystyczne oraz zaangażowanie społeczne jako wyznaczniki sukcesu. Kobiety zdają się jednak nieco wyżej cenić znaczące działania społeczne – wymieniali je zarówno w kategorii 5 (najniższej), jak i 4. Poza przywołanymi stwierdzeniami w obu grupach osoby wskazywały na aktywność sportową, wywieranie wpływu na innych oraz satysfakcję seksualną, przypisując im jednak inną wartość. I tak uczestnictwo w zajęciach sportowych, niewiele znaczące dla zdefiniowania sukcesu przez kobiety (kategoria 5), dla mężczyzn okazuje się ważne (kategoria 3), aczkolwiek nie najważniejsze. Nieco mniejsze rozbieżności dotyczą bycia zdolnym do wpływania na innych, jednakże jest ono mniej istotne dla sukcesu kobiet (kategoria 4), niż mężczyzn (kategoria 3). Ostatnie stwierdzenie, dotyczące aktywnego i satysfakcjonującego życia seksualnego, okazuje się bardzo ważnym składnikiem sukcesu mężczyzn (kategoria 1 i 2), kobiety zaś tę sferę życia oceniają jako przeciętnie ważną dla sukcesu, umieszczając ją w kategorii 3.

Warto dodać, że oceny kobiet były bardziej różnorodne i rozproszone niż wskazania mężczyzn, aczkolwiek ich własne oceny okazały się dość bliskie przewidywanej ocenie ze strony osób tej samej płci. Może to sugerować, że kobiety, definiując sukces, biorą jednak pod uwagę, obok indywidualnych preferencji, panujące opinie i włączają je do systemu własnej oceny (może nawet systemu wartości). Być może czynnikiem warunkującym taki stan rzeczy jest sposób wychowywania dziewczynek, w którym zwraca się większą uwagę na opinie środowiska, niż w procesie wychowania i socjalizacji chłopców.

Z kolei rozbieżność ocen własnych mężczyzn z przewidywanymi ocenami innych mężczyzn i kobiet może sugerować pewnego rodzaju świadomość niekonsekwencji czy nawet relatywizmu. Mają oni swoje przekonania na temat tego, czym jest sukces i wiedzą, że nie są one powszechnie przyjętym standardem. Ciekawe jest także częste wskazywanie i silne waloryzowanie w wyborach stwierdzeń dotyczących obszaru ciała, czyli satysfakcji seksualnej, atrakcyjności fizycznej i uprawiania sportu. Choć przedstawiciele obu płci różnili się w sile tej waloryzacji, to jednak wspólnie wskazywali na te elementy sukcesu, zgadzając się co do silnej pozycji zdrowia jako cechy niezbędnej w definiowaniu sukcesu. Duże znaczenie tych wskazań można połączyć z wpływami współczesnej kultury i przekazów medialnych propagujących kult ciała, piękny wygląd i praktyki służące zdrowiu, częściej jednak związanych z modą, niekoniecznie zaś z dbałością o dobrą kondycję psychofizyczną. Martwić może niski status określić wskazujących na posiadanie kompetencji społecznych jako elementu definiującego sukces. To kobiety częściej uznawały znaczenie relacji interpersonalnych, na przykład przyjaźni, lecz już zaangażowanie się w społecznie znaczące działania we wszystkich ocenach plasowało się w najniższych kategoriach, tak jakby sukces rozumiany był tylko w kontekście osiągnięć indywidualnych. Za taką interpretacją przemawia również fakt, że stwierdzeniu „zdobyć prestiż” przypisywano tak różne wartości, że ostatecznie nie stało się ono reprezentatywne dla definiowania sukcesu przez badaną grupę.

Podsumowując, należy raz jeszcze przypomnieć, że zaprezentowane badania wpisują się w nurt tych poszukiwań, które ujmują sukces w jego subiektywnym znaczeniu, a zaproponowana interpretacja nie pretenduje do wniosku ostatecznego. Z pewnością wskazane wypowiedzi wpisują się w samorealizacyjny wymiar sukcesu¹⁹, lecz mogą także stać się przyczynkiem do szerszych interpretacji kulturowego kontekstu wyznaczającego jego rozumienie. Tym bardziej, że – jak pisze Elżbieta Tarkowska – „różne wzory sukcesu najczęściej koegzystują ze sobą, przy czym w danym okresie zwykle jeden ze wzorów jest wzorem dominującym”²⁰. Samo zaś zjawisko sukcesu ze swej natury posiada cechy zmienności, a uchwycenie tych zmian może przełożyć się na działania wychowawcze, terapeutyczne, wspierające bądź pomocowe.

Bibliografia

Bauman Z., *Wzory sukcesu warszawskiej młodzieży*, „Studia Socjologiczne” 1961, nr 3, s. 103–138.

¹⁹ A. Firkowska-Mankiewicz, *Zdolnym być... Kariery i sukces życiowy warszawskich trzydziestolatków*, Warszawa 1999, s. 17–18.

²⁰ E. Tarkowska, *Kategoria stylu życia a inspiracje antropologiczne*, [w:] *Styl życia. Konceptje i propozycje*, red. A. Siciński, Warszawa 1976, s. 82.

- Byra S., *Sukces niejedno ma imię*, „Pedagogika Społeczna” 2005, nr 1, s. 65–73.
- Firkowska-Mankiewicz A., *Czym jest sukces życiowy dla współczesnego Polaka? Kontekst socjodemograficzny i psychologiczny*, [w:] *Elementy nowego ładu*, red. H. Domański, A. Rychard, Wydaw. Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 1997.
- Firkowska-Mankiewicz, *Zdolnym być... Kariery i sukces życiowy warszawskich trzydziestolatków*, Wydaw. Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 1999.
- Glasser W., *Każdy uczeń może osiągnąć sukces*, Pracownia Alternatywnego Wychowania, Łódź 2005.
- Hejwosz D., *Społeczne konstrukcje sukcesu życiowego młodzieży polskiej*, [w:] *Młodzi i sukces życiowy*, red. D. Hildebrandt-Wypych, K. Kabacińska, Impuls, Kraków 2010.
- Kostecka J., *Studenci o sukcesie*, [w:] *Dzisiejsze czasy – edukacja wobec przemian w kulturze współczesnej*, red. W. Jakubowski, Impuls, Kraków 2006.
- Maciuszek J., *Sztuka udanego życia czyli jak osiągnąć szczęście, sukces i powodzenie*, Wydaw. Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1996.
- Michalak J., *Uwarunkowania sukcesu zawodowego nauczycieli. Studium przypadków*, Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007.
- Simmon S.B., Hawley R.C., Britton D.D., *Krystalizacja wartości. Ćwiczenia pisemne dla rozwoju osobowości*, Edytor, Toruń–Poznań 1992.
- Sukces*, [w:] *Słownik języka polskiego*, t. 8, red. W. Doroszewski, PWN, Warszawa 1966.
- Sukces*, [w:] *Słownik języka polskiego* PWN, t. 3, red. M. Szymczak, PWN, Warszawa 1998.
- Sukces*, [w:] *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 4, red. B. Dunaj, SMS, Kraków 2001.
- Świda-Ziemba H., *Młodzi w nowym świecie*, Wydaw. Literackie, Kraków 2005.
- Tarkowska E., *Kategoria stylu życia a inspiracje antropologiczne*, [w:] *Styl życia. Koncepcje i propozycje*, red. A. Siciński, PWN, Warszawa 1976.
- Tough P., *Jak dzieci osiągają sukces*, przekł. A. Nowak, Nasza Księgarnia, Warszawa 2014.
- Witek S., *Jak osiągnąć sukces zawodowy?*, Wydaw. Nauczycielskie, Jelenia Góra 1999.

Students define success

Abstract: The article presents the results of research on the understanding of the concept of success by students of undergraduate and graduate different disciplines. Theoretical assumptions of the study refer to the belief that reasoning is conditional upon the success of the cultural context that is associated with such important processes as the interpretation of the world, their place in it, the construction of the system but also the desire for success and means of achieving it. In these studies, the definition of success used sheet developed by S.B. Simon, R.C. Hawley, D.D. Britton used for written exercises for the development of personality. The results indicate the different definition of success for women (greater importance they attribute to social competence) than by men (who stressed the importance of the experiences of the area of the body, e.g. physical attractiveness and sexual satisfaction). The reasons for this state of affairs can be seen in different models of education of girls and boys also in the impact of popular culture, strongly emphasizing the cult of the body.

Keywords: identity, student, success

Słowa kluczowe: student, sukces, tożsamość

